

Către: Marcel SPATARI

Președintele Comisiei Economie, Buget și Finanțe

Copie: Dorin JUNGHIETU

Ministrul Energiei

Nr. 134 din 21.09.2026

Ref.: Comentarii și propuneri la proiectul de modificare a Legii nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

Stimate Domnule Președinte,

Camera de Comerț Americană din Moldova (AmCham Moldova) susține procesul de armonizare a legislației Republicii Moldova cu acquis-ul Uniunii Europene și, în particular, transpunerea prevederilor Directivei (UE) 2018/2001 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, astfel cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2023/2413 („RED III”).

În același timp, considerăm esențial ca transpunerea mecanismelor prevăzute de legislația europeană să urmărească scopul pentru care acestea au fost instituite și să fie adaptată particularităților pieței și cadrului juridic din Republica Moldova.

În acest context, considerăm necesară reexaminarea modului în care proiectul de lege corelează zonele de accelerare a proiectelor regenerabile cu mecanismul licitațiilor pentru locații specifice („site-specific auctions”), precum și a limitării unor facilități importante – inclusiv drepturile de folosință temporară și servitute asupra terenurilor – exclusiv la proiectele dezvoltate în cadrul acestor zone.

1. Zonele de accelerare și „site-specific auctions” sunt două concepte distincte

Considerăm esențial ca în procesul de examinare a proiectului de lege să fie delimitate două mecanisme distincte care, în redacția actuală, sunt suprapuse: zonele de accelerare a proiectelor regenerabile, introduse în procesul de transpunere a RED III, și licitațiile pentru locații specifice („site-specific auctions”), concept discutat în Republica Moldova anterior transpunerii RED III, inclusiv în contextul proiectului MESA. Cele două mecanisme au origini, obiective și raționamente diferite.

Zonele de accelerare prevăzute de RED III reprezintă, în primul rând, un instrument de planificare teritorială, evaluare anticipată a sensibilităților de mediu și accelerare a autorizării proiectelor regenerabile. Art. 15c al Directivei prevede desemnarea unor zone suficient de omogene în care implementarea anumitor tehnologii regenerabile nu este susceptibilă să producă un impact semnificativ asupra mediului, iar art. 16a instituie proceduri de autorizare accelerate pentru proiectele amplasate în aceste zone.

Comisia Europeană tratează, de asemenea, desemnarea zonelor de accelerare ca parte a cadrului destinat simplificării și scurtării procedurilor de autorizare și planificării spațiale a dezvoltării regenerabilelor.

În schimb, mecanismul „site-specific auction” este un instrument de organizare a investițiilor, prin care statul identifică și pregătește într-o anumită măsură un amplasament, după care selectează prin licitație investitorul care urmează să dezvolte proiectul respectiv.

Un mecanism nu îl presupune automat pe celălalt.

În particular, desemnarea unei zone drept zonă de accelerare în sensul RED III nu presupune, prin ea însăși, că dezvoltarea proiectelor de capacitate mare din interiorul acesteia trebuie rezervată unor licitații pentru locații specifice.

Proiectul național însă conectează cele două concepte. Pentru centralele cu capacitate mai mare de 5 MW din zonele de accelerare este prevăzut mecanismul licitațiilor pentru oferirea statutului de producător eligibil mare pentru locații specifice.

Mai mult, în tabelul de sinteză, Ministerul Energiei explică faptul că desemnarea acestor zone presupune eforturi ale statului, inclusiv financiare – documentarea potențialului, evaluarea strategică de mediu etc. – iar beneficiarul acestor facilități urmează să fie identificat printr-un proces competitiv.

Considerăm că această suprapunere a două concepte diferite creează confuzie inclusiv asupra problemei pe care noul mecanism urmărește să o soluționeze: accelerarea autorizării, identificarea potențialului regenerabil, lipsa proiectelor private, lipsa concurenței sau necesitatea intervenției statului în dezvoltarea amplasamentelor?

Republica Moldova poate transpune conceptul european al zonelor de accelerare fără ca aceasta să determine automat transformarea acestor zone în locații rezervate licitațiilor „site-specific”.

Necesitatea și oportunitatea mecanismului „site-specific” trebuie analizate și justificate separat, în funcție de condițiile reale ale pieței.

2. În Republica Moldova există deja o piață activă pentru dezvoltarea proiectelor regenerabile

În prezent, investitorii privați identifică amplasamente, efectuează măsurători și studii, securizează terenuri, elaborează documentații de urbanism și de mediu, dezvoltă soluții de racordare și suportă costurile și riscurile aferente dezvoltării proiectelor.

În sectorul eolian, măsurătorile și activitățile de dezvoltare se desfășoară de mai mulți ani, iar zonele cu potențial comercial sunt deja cunoscute pieței și, într-o măsură importantă, vizate de proiecte aflate în diferite etape de dezvoltare.

Interesul manifestat pentru licitațiile organizate pentru acordarea statutului de producător eligibil mare demonstrează, la rândul său, existența unei competiții reale pentru dezvoltarea noilor capacități.

În aceste condiții, considerăm că mecanismul principal trebuie să rămână reprezentat de licitațiile competitive pe tehnologii și capacități, organizate în baza unui calendar multianual, transparent și anunțat cu suficient timp înainte.

Guvernul stabilește capacitățile și tehnologiile necesare pentru atingerea Țintelor naționale, iar investitorii identifică amplasamentele, dezvoltă proiectele din resurse proprii și concurează pentru capacitățile scoase la licitație.

Predictibilitatea calendarului este esențială, întrucât dezvoltarea unui proiect eolian sau fotovoltaic de mari dimensiuni presupune timp pentru măsurători, studii, securizarea terenurilor, proiectare, racordare, evaluări de mediu și obținerea actelor necesare.

3. „Site-specific auctions” trebuie să completeze piața, nu să o substituie

Considerăm că mecanismul „site-specific” poate exista în legislație, însă trebuie să funcționeze ca instrument suplimentar și subsidiar, utilizat atunci când există o necesitate obiectivă de intervenție a statului.

Acesta ar putea fi justificat, spre exemplu, atunci când pentru o anumită tehnologie nu există suficiente proiecte sau suficient interes investițional, când licitațiile organizate nu generează un nivel adecvat de concurență în cadrul unor runde succesive sau în cazul unor tehnologii insuficient dezvoltate pe piața Republicii Moldova.

În asemenea circumstanțe, intervenția statului prin identificarea amplasamentului, realizarea unor analize preliminare și reducerea riscului de dezvoltare poate contribui la apariția investițiilor care altfel nu s-ar realiza.

Aceeași justificare nu există însă atunci când piața este deja competitivă, există proiecte dezvoltate din capital privat și suficienți investitori interesați să participe la licitații.

Într-o asemenea situație, implicarea statului în identificarea și pregătirea amplasamentelor riscă să substituie o activitate pe care sectorul privat o realizează deja și să introducă un nou nivel de intervenție într-o piață funcțională.

4. Implicarea statului în dezvoltarea amplasamentelor presupune costuri care trebuie justificate

Crearea și pregătirea zonelor nu este un proces fără costuri.

Ministerul Energiei recunoaște în tabelul de sinteză că desemnarea acestora presupune eforturi ale statului, inclusiv financiare, pentru documentarea potențialului, evaluarea strategică de mediu și alte activități pregătitoare.

În aceste condiții, considerăm necesară evaluarea oportunității utilizării resurselor publice pentru activități pe care sectorul privat este deja pregătit să le finanțeze.

Dacă investitorii privați sunt dispuși să suporte integral costul și riscul dezvoltării proiectelor, nu identificăm beneficiul economic al transferării către stat a unei părți din această funcție.

Acest aspect este cu atât mai relevant cu cât sectorul energetic al Republicii Moldova necesită resurse importante pentru dezvoltarea infrastructurii comune, în primul rând a rețelei electrice de transport.

Considerăm că resursele financiare și capacitatea instituțională a statului trebuie concentrate prioritar asupra domeniilor în care investiția privată nu poate substitui infrastructura publică, iar capitalul privat trebuie utilizat acolo unde există disponibilitate și interes pentru asumarea costurilor de dezvoltare.

5. Argumentul privind disponibilitatea terenurilor trebuie analizat în contextul cadrului juridic național

RED III recomandă, la desemnarea zonelor de accelerare, acordarea priorității unor categorii precum suprafețele artificiale și construite, infrastructura de transport, siturile industriale, zonele de deșeuri și terenurile degradate neutilizabile pentru agricultură. Această abordare face parte din criteriile europene pentru selectarea unor zone cu potențial redus de conflict cu alte utilizări ale terenului și cu obiectivele de protecție a mediului.

În Republica Moldova însă, legislația funciară a fost modificată succesiv tocmai pentru a elimina barierele privind utilizarea terenurilor agricole pentru proiecte regenerabile. Cadrul actual reglementează expres amplasarea instalațiilor fotovoltaice și eoliene pe terenurile agricole.

Prin urmare, indisponibilitatea juridică a terenurilor agricole nu reprezintă în prezent un blocaj sistemic care să necesite intervenția statului prin identificarea unor amplasamente pentru proiecte private.

Acesta este un exemplu relevant pentru necesitatea adaptării instrumentelor europene la contextul național: transpunerea unui concept european nu presupune că toate problemele pe care acesta încearcă să le soluționeze în diferite state membre se regăsesc în aceeași formă în Republica Moldova.

6. Principala constrângere pentru noile capacități devine accesul la rețea

În etapa actuală de dezvoltare a sectorului, una dintre constrângerile majore pentru dezvoltarea unor noi capacități regenerabile este capacitatea disponibilă a rețelei electrice și necesitatea dezvoltării acesteia.

Dezvoltarea unor noi proiecte trebuie, prin urmare, corelată cu capacitatea reală de evacuare a energiei, cu planurile de dezvoltare a rețelei de transport și cu investițiile necesare pentru realizarea acesteia.

Această problemă devine cu atât mai relevantă în contextul în care dezvoltarea viitoare a rețelei urmează să presupună într-o măsură mai mare inclusiv contribuția financiară a titularilor avizelor de racordare.

Se creează astfel o situație care merită analizată din perspectiva eficienței utilizării resurselor: sectorului privat i se solicită să contribuie la dezvoltarea infrastructurii de rețea, în timp ce statul intenționează să utilizeze

resurse pentru identificarea și pregătirea unor amplasamente de producere pe care sectorul privat este deja dispus să le dezvolte din fonduri proprii.

Considerăm că prioritatea statului trebuie să fie dezvoltarea infrastructurii comune și crearea unui cadru predictibil de acces la aceasta.

7. Corelarea cu mecanismul planificat de Moldelectrica pentru alocarea competitivă a capacității de racordare

Necesită clarificare distinctă relația dintre zonele de accelerare, licitațiile „site-specific” și viitorul mecanism de alocare a capacității de racordare.

Potrivit informațiilor comunicate și discutate public în sector, Moldelectrica planifică începând cu anul 2027 trecerea la un mecanism competitiv de alocare a capacității de racordare pentru noile centrale electrice.

În aceste condiții apare o problemă de coerență între mecanisme: dacă posibilitatea efectivă de dezvoltare a unei centrale va depinde de obținerea competitivă a capacității de racordare, cum se corelează rezultatul acestui mecanism cu zonele de accelerare și cu licitațiile pentru locații specifice organizate separat de Guvern? Potențialul eolian sau solar ridicat al unei zone nu este suficient pentru dezvoltarea unei centrale dacă rețeaua nu dispune de capacitatea necesară pentru evacuarea energiei.

În lipsa unei corelări explicite există riscul dezvoltării în paralel a două mecanisme cu logici diferite: unul prin care statul stabilește amplasamentele în care dorește dezvoltarea unor capacități și altul prin care operatorul sistemului de transport alocă competitiv capacitatea acolo unde aceasta este disponibilă sau poate fi dezvoltată.

Considerăm că această corelare trebuie clarificată înainte de operaționalizarea mecanismului „site-specific”, inclusiv din perspectiva proiectelor existente care dețin deja avize de racordare și a investițiilor necesare dezvoltării rețelei.

8. Digitalizarea și eficientizarea autorizării trebuie să producă beneficii pentru întreaga piață

AmCham susține obiectivele proiectului privind digitalizarea proceselor, introducerea ghișeului unic, coordonarea interinstituțională și stabilirea unor termene clare și predictibile pentru autorizare.

Aceste măsuri sunt pe deplin compatibile cu obiectivele RED III și cu recomandările Comisiei Europene privind accelerarea procedurilor de autorizare. Comisia tratează simplificarea și scurtarea procedurilor de autorizare ca o componentă centrală a cadrului european de accelerare a regenerabilelor.

Considerăm însă că acestea reprezintă, în esență, îmbunătățiri ale funcționării administrației publice, iar beneficiile lor trebuie extinse, în măsura posibilului, asupra întregii piețe.

Dacă o procedură poate fi digitalizată, aceasta trebuie digitalizată pentru toți investitorii. Dacă autoritățile pot soluționa anumite cereri în termene mai scurte și predictibile, această eficiență trebuie să devină regula generală. Dacă poate fi instituit un ghișeu unic/ platforma EVO care reduce numărul interacțiunilor administrative, beneficiul acestuia nu ar trebui limitat nejustificat la proiectele dezvoltate într-o anumită zonă.

Accelerarea reală a dezvoltării regenerabilelor presupune îmbunătățirea cadrului general de autorizare, nu doar crearea unor zone în care administrația funcționează mai rapid.

9. Drepturile asupra terenurilor afectate temporar trebuie acordate tuturor producătorilor eligibili

Există blocaje reale semnalate în repetate rânduri de mediul de afaceri pentru care proiectul de lege propune acum soluții, însă numai pentru proiectele din zonele de accelerare.

Unul dintre acestea îl constituie drepturile de acces, folosință temporară și servitute asupra terenurilor afectate temporar în procesul de construire și exploatare a centralelor electrice.

În tabelul de sinteză, propunerea mediului de afaceri privind consolidarea regimului juridic aplicabil accesului la terenuri, servituților și utilizării temporare a proprietăților terților pentru infrastructura energetică a fost acceptată, Ministerul indicând că proiectul introduce asemenea drepturi pentru proiectele din zonele de accelerare.

Propunerea formulată în cadrul consultărilor avea însă caracter general și viza eliminarea unui blocaj sistemic pentru infrastructura energetică, fiind invocat inclusiv cadrul aplicabil în România.

Nu identificăm o justificare tehnică pentru limitarea acestei soluții exclusiv la proiectele dezvoltate în zonele de accelerare.

Necesitatea drepturilor respective derivă din caracteristicile tehnice ale proiectului și ale infrastructurii, nu din mecanismul prin care a fost selectat proiectul sau amplasamentul.

În cazul centralelor eoliene, de exemplu, drumurile cadastrale existente au frecvent lățimi de aproximativ 1,5–3 metri, în timp ce transportul componentelor turbinelor necesită un culoar de aproximativ 4,5–5 metri, precum și suprafețe suplimentare temporare în zonele de viraj.

Dezvoltatorii au încercat soluționarea acestei probleme inclusiv prin proceduri administrative de corectare a planurilor cadastrale. Complexitatea, durata, numărul mare de proprietari și implicarea mai multor autorități publice fac însă ca această soluție să fie foarte dificil de aplicat și, în anumite situații, practic imposibilă într-un termen compatibil cu implementarea proiectului.

Proiectul de lege recunoaște deja necesitatea unor asemenea drepturi pentru proiectele dezvoltate în zonele de accelerare.

Dacă aceste drepturi sunt considerate necesare pentru ca un viitor proiect dezvoltat într-o zonă de accelerare să poată fi construit, aceeași necesitate există pentru un proiect deja dezvoltat și selectat competitiv, inclusiv pentru un producător eligibil care are obligația de a implementa proiectul într-un termen determinat.

Prin urmare, propunem ca drepturile privind folosința temporară, accesul și servitutea, însoțite de garanțiile corespunzătoare privind notificarea proprietarilor, limitarea strictă a suprafeței și duratei afectării, compensarea prejudiciilor și restabilirea terenului, să fie acordate în condiții egale tuturor producătorilor eligibili, indiferent dacă proiectul este sau nu amplasat într-o zonă de accelerare.

În considerarea celor expuse, AmCham propune următoarea arhitectură pentru dezvoltarea capacităților regenerabile în Republica Moldova:

Regula generală: Guvernul stabilește, printr-un calendar multianual publicat suficient de devreme, țintele, tehnologiile și capacitățile care urmează să fie contractate. Sectorul privat identifică amplasamentele, dezvoltă proiectele din resurse proprii și concurează în cadrul licitațiilor pentru statutul de producător eligibil.

Zonele de accelerare: sunt desemnate și reglementate în conformitate cu RED III, având ca obiectiv principal facilitarea planificării și accelerarea procedurilor de autorizare.

Site-specific auctions: reprezintă un mecanism distinct și subsidiar, care poate fi utilizat atunci când există o necesitate obiectivă de intervenție a statului – lipsa unei concurențe suficiente, participarea insuficientă la licitațiile generale, tehnologii pentru care nu există suficiente proiecte sau alte circumstanțe documentate care împiedică atingerea țintelor prin mecanismele competitive generale.

Accesul la rețea: dezvoltarea noilor capacități trebuie corelată cu capacitatea reală a rețelei, cu planurile de dezvoltare ale operatorului sistemului de transport și cu mecanismele competitive de alocare a capacității de racordare.

Mecanismul de sprijin: trebuie să funcționeze după principii unitare și predictibile pentru proiectele selectate competitiv.

Facilitățile care elimină blocaje sistemice: drepturile de folosință temporară, acces și servitute, precum și digitalizarea și eficientizarea procedurilor administrative trebuie extinse, în măsura posibilului, asupra întregii piețe și nu condiționate exclusiv de amplasarea proiectului într-o zonă de accelerare.

În consecință, **solicităm Comisiei economie, buget și finanțe examinarea următoarelor ajustări ale proiectului de lege:**

1. delimitarea expresă a conceptului de zonă de accelerare de mecanismul licitațiilor pentru locații specifice, astfel încât desemnarea unei zone de accelerare să nu determine automat aplicarea mecanismului „site-specific”;
2. reglementarea „site-specific auctions” ca mecanism subsidiar, aplicabil în baza unor criterii obiective și transparente care demonstrează necesitatea intervenției statului;
3. menținerea licitațiilor competitive pe tehnologii și capacități drept mecanism principal pentru acordarea statutului de producător eligibil și aprobarea unui calendar multianual predictibil al licitațiilor, care să permită investitorilor dezvoltarea din timp a proiectelor;
4. corelarea expresă a zonelor de accelerare și a eventualelor licitații pentru locații specifice cu capacitatea disponibilă și planurile de dezvoltare a rețelei de transport, precum și cu viitoarele mecanisme competitive de alocare a capacității de racordare;
5. protejarea investițiilor și proiectelor existente și evitarea suprapunerii noilor zone și facilități asupra proiectelor aflate deja în dezvoltare într-o manieră care ar putea distorsiona concurența;
6. aplicarea mecanismelor de digitalizare, ghișeu unic și eficientizare a procedurilor de autorizare, în măsura posibilului, tuturor proiectelor regenerabile;
7. extinderea drepturilor de folosință temporară, acces și servitute prevăzute de proiect asupra tuturor producătorilor eligibili, în condiții egale și cu respectarea dreptului de proprietate și compensarea corespunzătoare a prejudiciilor;
8. evaluarea impactului bugetar și instituțional al mecanismului „site-specific” și utilizarea resurselor publice pentru pregătirea unor locații specifice numai atunci când există o necesitate de piață demonstrată.

Considerăm că **această abordare permite Republicii Moldova să transpună conceptul zonelor de accelerare prevăzut de RED III, fără a-l confunda cu un mecanism distinct de dezvoltare a proiectelor și fără a substitui prin intervenția statului o piață în care există deja concurență și disponibilitate de capital privat.**

În același timp, ar permite concentrarea resurselor publice și a intervenției legislative asupra constrângerilor reale ale următoarei etape de dezvoltare a sectorului: dezvoltarea rețelei electrice, accesul predictibil și competitiv la capacitatea de racordare și eliminarea blocajelor juridice și administrative care afectează implementarea proiectelor.

Cu respect,

Mila Malairău,

Director Executiv

Camera de Comerț Americană din Moldova